

CURSIEF

betreffende regio hebben en (dus) nergens anders kandidaat zijn, ook de lijstaanvoerder niet. Dit betekent allereerst dat — anders dan nu — de landelijke partijleider niet als algemene lijsttrekker kan fungeren en ten tweede dat hij zelf via zijn eigen district een kamerzetel moet behalen. Om de kansen op (her)verkiezing van nationaal belangrijke politici te vergroten, is een variant mogelijk waarbij (drie à vijf) ‘kopstukken’ zich toch in één *ander* district kunnen laten kandideren. Een nog ruimere mogelijkheid wil ik echter uitsluiten omdat dan het principe van het stelsel te zeer zou worden aangetaast — één lijsttrekker voor het hele land blijft dus onmogelijk.

Invoering van het door mij voorgestelde gemodificeerde districtenstelsel biedt de mogelijkheid tot het ontstaan van een nauwere band tussen kiezer en gekozenen alsmede van echt dualisme. Het ‘gat van wantrouwen’ kan zo worden verkleind. Wel moet de keerzijde hiervan worden onderkend, namelijk dat de veel onafhankelijker opererende kamerleden bij de zittende macht niet populair zullen zijn en dat dus het pluche van het hogere ambt waarschijnlijk verder buiten bereik komt. Waar zij bovendien de herverkiezing in hun district telkens weer zullen moeten bevechten, kan dit de animo om zich te kandideren belemmeren. Een financiële regeling die ruimer is dan de huidige, zowel tijdens als ook na de vervulling van het ambt, zou dat kunnen voorkomen. Ik vind dat echte democratie zo’n prijs wel waard is.

TON PUISTER

Econoom. Hij werkte in overheidsdienst en is thans freelance publicist over Bulgarije.

10

De koekoek en de albatros

Het is tegenwoordig allemaal strategisch gedrag wat de klok slaat. Niemand zegt meer wat ie eigenlijk denkt. Je moet op je tellen passen in dit dolende land dat van mediahype naar mediahype wankelt.

De doodstraf? Daar mag je niet meer op voorhand tegen zijn. Neen, afkeer van openbare terechtstellingen moet opnieuw worden beargumenteerd. Een martelvergunning voor de AIVD? Dat moet niet worden uitgesloten in de *war against terrorism* en bij de bestrijding van overlast door hangjongeren. Emile Ratelband? Pas op. Niet zeggen dat je Mr. Tjakka in de politiek niet serieus neemt. Dan ben je politiek hypercorrect bezig of erger: dan maak je van hem juist een *outcast* die heel populair zal worden. Er is sprake van een *jojo-democratie* waarin de stemmingen en temperamenten van de bungee-jumpende kiezer de maat aller dingen is.

Om iets vergelijkbaars gaat het bij de *hype* rondom de SP. Pas op. Pak Marijnissen niet aan dan met de fluwelen handschoenen. Je moet de SP strategisch omhelzen, anders bega je, zeker als PvdA in het defensief, een doodzonde. Het zijn immers ‘onze’ kiezers die voor een deel via de SP meesurfen op de anti-Haagse stemming. Dus omhels de SP, dan omhels je onze natuurlijke achterban weer de enige echte sociaal-democratie binnen.

Maar ik wil de SP helemaal niet omhelzen. Ik zou eerder willen zeggen: wee degene die in dit maatschappelijk klimaat populair is. Daar moet wel iets fors mee aan de hand zijn.

We zullen als PvdA over 11 jaar best met de SP gaan fuseren, maar tot die tijd zou ik toch graag mijn grote reserves tegen die partij in ere houden.

Mijn basisprobleem met de SP is dat ze dubbelhartig is. Wat je ziet is niet wat je krijgt. Dat begint al bij Marijnissen. Die is letterlijk en figuurlijk de Jannificatie van de SP in optima forma, ook in dit opzicht. Marijnissen lijkt een hele leuke vent om een biertje mee te gaan drinken — daar zou ik zo voor tekenen —, maar onderhuids bespeur je, en

CURSIEF

niet eens zo heel ver onder de oppervlakte, een totaal niet tegen kritiek kunnen en een agressief zwelgen in het eigen gelijk. Het TV-interview onlangs in het IKON-programma 'Voor je Kiezen' liet opnieuw zien hoe *nice guy* en bullebak dichtbij elkaar liggen.

Ja, maar hij is zo authentiek en zo idealistisch links? Dat mag zo schijnen te zijn, maar hij is ook zo link als een deur en schuwt het opportunisme bepaald niet. Het aanschuren tegen Fortuyn en diens electoraat, het duiken bij het doodstraf-debat, het slijmen met Balkenende na de kabinetscrisis, de gecultiveerde vijandschap met de PvdA: de balans tussen idealisme en machiavellistische berekening is bij de SP goed verzorgd.

Ik heb, zoals iedereen, best een zekere bewondering voor de SP — voor de humoristische twijfelloosheid van Marijnissen, voor de geharnaste en geoliede partij-organisatie, voor de energieke acties op buurtniveau, voor hun belangrijke penetratie in de Nederlandse volkswijken, voor de *schwung* die ze opeens voor het 'socialisme' hebben weten te genereren. Maar dat de PvdA zonder slag of stoot zijn positie binnen links moet opgeven, ik dacht het niet. Daarvoor is de SP veel te veel een kruising tussen de PvdA en de CPN van de jaren zeventig, met een vleugje Brabants plattelandskatholicisme daarbovenop. De SP vormt een rare mix van aan de ene kant een klassepartij met gespierd arbeiderisme en een onhaalbaar herverdelend sociaal-economische programma, en aan de andere kant een anti-liberitaire cultuur-conservatieve partij, met een traditie van anti-feminisme vroeger, naar monoculturele assimilatie en ethische betutteling nu.

De ware kracht van de SP schuilt in het feit dat ze eigenlijk een uit de kluiten gewassen *Leefbaar Oss* is. Daar hebben ze, getrouw aan de oude maoïstische oriëntatie op de 'massa', systematisch contacten op buurtniveau gelegd en met een enorme inzet van vrijwilligers eigen gezondheidscentra, juridisch advies e.d. opgezet. Nogmaals heel bewonderenswaardig, al zijn er de schaduwkanten van enig sektarisme (de *Rode Jehova's*: je leven geheel in dienst van de partij) en een onkritische leiderschapscultuur (het schandaal dat bijna de hele familie Marijnissen in de gemeenteraad van Oss bleek te zitten).

Dat de SP met zijn actiegroep- en opbouwwerkers-socialisme sterke lokale wortels heeft, blijkt ook uit het merkwaardige programma op internationaal terrein. Ondoordacht anti-Amerikanisme (de SP heeft meer met Irak dan met Afrika) en gemakkelijke Euroscepsis zijn hier de provincialistische bestanddelen.

Maar het meest dubbelhartig is natuurlijk dit: de sluwe strategie waarmee de SP de afgelopen jaren doelbewust de natuurlijke terugvalpositie van de PvdA in oppositie wilde gaan bezetten. Als een koekoek die de eieren uitbroed in het nest van een aangeslagen albatros. Je moet maar durven.

Je moet maar durven om de partij van Mao, Jan Marijnissen en Tiny Kox te beschouwen als de ware erfgenaam van de partij van Troelstra, Drees, Den Uyl en Kok. Je moet maar durven om de socialistische ervaringen uit Oss belangrijker te achten dan 100 jaar sociaal-democratisch bestuurlijk laveren tussen realisme en idealisme van SDAP en PvdA. Je moet maar durven om de PvdA die zo'n grote tol (WAO-crisis, sociale herkenbaarheid, 20.000 weggelopen leden, band met FNV) heeft betaald voor het behoud — door sanering en innovatie — van het Europese model van de verzorgingsstaat in Nederland als 'neo-liberale verraders' af te doen. Je moet maar durven de progressieve partij die juist een vitale brugfunctie vervult tussen volkswijken en middengroepen, tussen hoogopgeleiden en laagopgeleiden te willen vervangen door een partij met louter volkswijk-retoriek.

Je moet maar durven om als korfbalvereniging langs de zijlijn een Champions League-voetbalclub te beoordelen en kritiseren. De PvdA mag dan veel verklooid hebben, veel ballen in eigen goal hebben geschoten (zie het rapport van de Commissie De Boer), maar zij speelde wel de echte wedstrijd met de werkelijkheid en met rechtse krachten. Dat is wat anders dan onbeproefd en niet getest nee-zeggen (*Stem Voor Nee, Stem SP*). Wat een dolend land waar samenbindende en matigende krachten meer en meer in diskrediet raken.

RENÉ CUPERUS

Medewerker Wiardi Beckman Stichting

(Eerder verschenen in 'de Volkskrant' 3-12-2002)